

re del! Srce moje je ostalo tisto, četudi je par-  
krat že bilo na tem, da počni od velike — boli...

Želim le drugim več sreče v boju za ide-  
ale svojega stanu, nego je tiste prisodila neiz-  
prosna usoda meni.

Svoji obitelji, katere se spominja v pred-  
stojemem pismu, je bil dober, skrben oče. Lju-  
bezni do svojih dragih ni mnogo kazal na zu-  
nat, hranil je ta biser globoko v srcu svojem  
bolj sam za se.

Sovraštva Gradišnik ni poznal. Svojim na-  
sprotnikom je odpustil vse, tudi onemu, ki mu  
je pripravil toliko bridkih ur. Prijateljsko sta  
zopet občevala.

Rodno zemljo je pokojnik iskreno ljubil.  
Ah, kako se je veselil vsakega napredka, vsake-  
ga uspeha. Višja gosposka ga je menda prav  
radi tega imela zabelježenega pod »p. v.« Ko so  
v Celju ob državnem prevratu l. 1918, zavirale  
v prvič slovenske zastave in se je pomikala  
impozantna povorka po ulicah z več sto zasta-  
vicami je ginen vzklilnil: »Prijatelj, da sem jaz  
še to doživel, zdaj rad umrjem.«

Gradišnika sem spoznal ob prvem Zavezi-  
nem zborovanju v Ljubljani. Prijateljstvo sva  
sklenila pri prvem Zavezinem zborovanju v Go-  
rici. Na okoliški šoli v Celju je bil ta vzor učitelja  
24 let moj voditelj in zvest prijatelj. Ves ta  
čas sva bila skupaj pri delu, skupaj v prostem  
času, skupaj doma, skupaj na zborovanjih, sku-  
paj po tujem svetu. Dan za dnem sva živela

»p. v.« — politisch verdächtig.

v najlepšem soglasju. Nobena sila ni mogla ska-  
liti najinega tako lepega soglasja. Tako zvesto  
vdanih prijateljev je le malo. Z mano se je  
smehljaj in z mano vred je bil srečen, kadar se  
je meni nasmešnilo solnce sreče. Zvesto mi je  
stal ob strani, kadar sem zaječal pod trdimi  
udarci neizprosne usode. Razumel me je, kadar  
sem postal gostobeseden: razumel me je, kadar  
sem molčal. Kadar se je meni porosilo oko, po-  
rosilo se je oko tudi njemu. Tolažilne njegove be-  
sede so vselej blagodejno učinkovale.

Zadnja leta je začel Gradišnik tožiti, da ga  
zapuščajo moči, ker le malo ali nič ne spi. Bilo  
je opaziti spremembo, pa za nekaj tednov se je  
zopet obrnilo na bolje. Da bi ga utegnili tako  
hitro zgubiti, na to nihče mislil ni. Zdravnik mu  
je nasvetoval Lassnitzhöhe radi premembe zra-  
ka in miru. Gradišnik ni rad zapustil doma. Zad-  
njo konferenco je vodil meseca novembra 1920.  
Poslovil se je od nas, češ, da je to menda zad-  
nja konferenca, katero on vodi. Tesno nam je  
bilo pri srcu, akoravno smo upali, da se nam  
povrne zdrav nazaj. Motili smo se.

Srce, ki je tako vroče in čuteče bilo za  
dobrobit šole in učiteljstva, za blagor naroda in  
domovine, to srce je nehalo biti. Skromni spo-  
menik, katerega so postavili hvaležni tovariši iz  
širne nove naše domovine nam kaže kraj, kjer  
počivajo zemeljski ostanki nesebično delavnega  
učitelja, najčistejšega značaja. Blagostovljena  
mu naj bo zemlja domača.

Slava njegovemu spominu!

Fran Krajnc.

## Prva slovenska uradna učiteljska konferenca v Prekmurju.

Dne 23. septembra se je vršila v Mur-  
ski Soboti prva uradna konferenca celo-  
kuncna učiteljstva v Prekmurju. V zve-  
sliem in nadpolnim pričakovanjem smo  
se zbrali ta dan v prostorni, okrašeni te-  
lovadnici, da si pogledamo osebno v oči,  
da si podamo roke da se spoznamo kot  
čani istega poklica kot bratje in sestre  
istega naroda, kot državljani iste očet-  
njave. Velepomemben zgodovinski dan.

Okrajni šolski nadzornik, g. Rado  
Jurko, otvori nekoliko po 9. uri konferen-  
co s pozdravnim nagovorom prisotnemu  
dvornemu svetniku ter višjemu šolskemu  
nadzorniku g. Engelbertu Ganglu, okraj-  
nemu gl. g. dr. Lipovšku, okr. šol. nadz.  
g. Finku ter zbranemu učiteljstvu. Kralja  
Petra Osvoboditelja se spominimo s tri-  
kratnim »Slava«. Njih. Veličanstvoma  
kralju Aleksandru in kraljici odpodlje učitelj-  
stvo vdanostno brzojavko ter zapoje  
»Bože pravde«. Namestnikom imenuje g.  
predsednik tov. Avg. Požegaria ter Jos.  
Titana, zapisnikarjem pa se določita tov.  
Čuček in ga. Prelogova.

Predsednik Jurko podaja v obšir-  
nem poročilu o splošnih opaznih pedagog.  
didakt. in administrativnega značaja. Kot  
dolgoletni praktik v šolskem delu in  
upravnih zadevah poda obilico migljajev  
in nasvetov ki bi naj odstranili razne ne-  
dostanke pri našem delu. Povdarja poseb-  
no, da sicer priznava in upošteva šte-  
vilne zapreke in ovire šolskih uspehov,  
da pa vsekakor zamore učiteljeva dosled-  
nost in vnema v poklicni zvestobi mar-  
sikal paralizirati. Da bi rodili stvarni in  
resni opomini obilnega sadu!

Za poročilom gosp. predsednika sledi  
podajanje tov. g. Spragerja, naduč. v  
Beččin ki razpravlja o glavnih temi:  
»Delovanje prekm. učiteljstva  
v šoli in zunaj nje v smislu na-  
rodnega ujedinjenja in držav-  
ne misli.« Z napeto pozornostjo sledijo  
poslušalci izbornemu referatu. Podrobno  
in vsestransko pogovori referent šolske  
in izvenšolske možnosti, ozir. ovire naše-  
ga dela v smislu teme. Splošno je uga'al

nasvet, da pospešimo delo ujedinjenja s  
spoznavanjem mladine potom popisova-  
nja, torej z organiziranjem prijateljstva  
med jugoslovansko mladino. Številne te-  
ze iz obsežnega gradiva obveljajo z bur-  
nim odobravanjem. Tov. Avg. Požegar  
pripomni, da je proces ujedinjenja ojašan  
potom altruizma ki dopušča medsebojne  
koncesije, katerih današnji politični in  
gospodarski egoizem ne pozna. Medse-  
bojna odvisnost nam nalaga medsebojno  
dolžnost obzirnosti in strpnosti. Človeška  
družba ne sme biti družba mrzlih kalku-  
lantov, ampak družba gorkih poznaval-  
cev človeške osebe. Torej več altruizma  
v mišljenju čustvovanju in dejanju.

Sledi referat tov. g. Kontlerja: »Ka-  
ko na se vzgaja šolska mladi-  
na madjarske in nemške narod-  
nosti, da vzljubi jugoslovansko  
državo kot svojo domovino.«  
Tov. g. Kontler je prekmurski do-  
mačin, ki pozna trdo zgodovino svoje  
krajin. Tembolj ljubi svoj dom, narod in  
državo. V pesniško lepi obliki razvija  
vznešeno vsebino svojega poročila ter od-  
krije z naravno resničnim čustvovanjem  
vse svoje notranje vezi do rodne zemlje  
— do naroda, Navdušuje vedno bolj in  
višje za ljubo našo očetnjavo. Srečna  
mladina srečni dorasli, ki imate priliko  
uživati duševno občevanje s takim domo-  
in rodoljubom. G. Kontler žanje splošno  
priznanje.

Nato povzame g. dv. sv. Gangl besed-  
do. Globoka resnoba se nas loti ob vele-  
pomembnem nagovoru. Mogočna pomem-  
bnost besed nam seza v um in srce naše.  
Užitek takšnega govora doživlja človek  
le redko. »Nikdo ni nadomestljiv med  
nami, pravi g. govornik — s povzdign-  
jenim glasom. In res, tako je! Vsakdo  
ima svoje mesto v človeški družbi vsak-  
do sam je v svoji veljave, ki jo meri-  
mo le z delom, z delom, ki donaja splošno  
zadovoljnost in srečo. Naša mlada država  
je velika in mnogo dela nas čaka. Domo-  
vina in narod nas kliče da zastavimo  
vse svoje telesne in duševne moči, da

za njegovo izobraževanje. — In to ljubezen  
je imel naš nepozabni tovariš v največji meri. Ni  
ga več med nami, toda njegov spomin živi, živi  
duh njegovih idej in nazorov, živi volja in ener-  
gija do dela, ki jo je vžil v svoje učence in svo-  
je tovariše.

Tiho, mirno a smoteno in plodonosno je  
bilo njegovo delovanje. S svojim delom se je po-  
stavil sam najlepši spomenik.

Kakšen spomenik pa naj mu postavimo mi,  
njegovi tovariši? Papir strojni, kamen je miz-  
zel. —

V svoja srca mu postavimo spomenik, v  
srca naše mladine ga vsajajmo, — spomenik lju-  
bezni, tisto svetlino, za katero so umirali in še  
v smrti verovali boritelji za naše narodno osvo-  
bojenje — naši narodni mučeniki — v slavni,  
mogočni in ujedinjeni dom. —

Vsak dan sadimo, vsako uro prilivajmo, da  
ga prepletejo skozinsko korenine in korenine  
— da se zrastejo v en sam velikanski spomenik,  
ki bo še poznim rodovom pričal o domovinski  
ljubezni in plodonosnem delovanju jugoslovans-  
kega učiteljstva.

Počivaj v miru, nepozabni naš Vinko, lahka  
Ti zemljica Jugoslovanska! —

—\*—

postanemo močni in srečni. Skrb za iz-  
obrazbo naroda imamo v prvi vrsti učitelji  
— učiteljice. I to moramo biti sami  
dovolj vneti in skrbni. Mi smo nade tro-  
jedinega naroda, ki jo najlažje spolnjuje-  
mo, ako smo sami duševno ujedinjeni,  
ujedinjeni v smeri: »vse za narod, dom  
in očetnjavo.«

Med predlogi je najvažnejši oni, ki  
želi skorajšnjo ureditev vprašanja šol.  
zemljišč v Prekmurju. Tov. g. Gaberc sli-  
ka prav temperamentno predmetne raz-  
mere, okr. gl. g. Lipovšek pa izjavi, da to  
vprašanje radi pravnih težkoč še čaka  
rešitve.

Okr. š. nadz. zaključí konferenco z  
iskreno željo, da bi bila močen pogon k  
smotrenemu delu na polju šolstva in pro-  
svete sploh. Tov. Požegar izreče koneč-  
no zahvalo in veselje na lepi uspešnosti  
konference, ki bo sigurno ojačila in poži-  
vila poklicni idealizem prekmurskega  
učiteljstva.

Tovariši, tovarišice! Nikar kolebati  
semtertja! Vsega ne moremo, kar zahteva  
ali želi široki svet. Eden cilj imamo vsi:  
»Delajmo in skrbimo za domovino, ki  
dela in skrbi za nas!«

## Neodrešena domovina.

—r Slovensko šolsko društvo v Ce-  
lovcu, Vetrinjsko obmestje 26/L, levo, je  
povodom druge obletnice plebiscita ob-  
novilo svoje delo. V prvi vrsti zbira da-  
rove, ki se bodo redno izkazovali v »Ko-  
roškem Slovcu«. S. Š. D. ima enak  
namen, kakor družba sv. Cirila in Me-  
toda.

—r Spomenik na grob. Skoraj po  
treh dolgih letih se je moglo končno od-  
dolžiti učiteljstvo postojanskega okraja,  
ki je postavilo dne 12. oktobra t. l. v  
Zagorju na Krasu na grob spomenik eni  
izmed najboljših in najvestnejših naših  
tovarišic — ranjki učiteljici Marici Do-  
vganovi. Pri tem činu stanovske pietete  
se je zbralo 35 tovarišev(-ic). — Blaga  
rajnika Marica je bila rojena v Ljubljani  
l. 1875. ter nastopila po dovršenih študi-  
jah prvo službo l. 1895. na Blokah pri  
Cerknici, odkoder je prišla na lastno  
prošnjo v Zagorje na Krasu l. 1897., kjer  
je potem službovala ves čas do svoje za-  
lžbog mnogo prezgodnje smrti dne 21. ja-  
nuarja l. 1919. — Pokojnica je bila vzor  
prave slovenske učiteljice, ki je z vso  
vnemo poučevala njej izročeno deco.  
Delovala pa je tudi izven šole pri mnogih  
narodnih prireditvah, vsled česar jo  
imajo v najboljšem spominu ohranjeno  
predvsem prebivalci zagorske šolske  
občine. Marica Dovganova pa je bila ob-  
enem naša najboljša tovarišica; kajti ni  
ga bilo zborovanja, ki bi ga ne bila pose-  
tila. Ohranimo jo zato v najboljšem spo-  
minu zlasti tovarišice, ki naj bi jo po-  
snemale predvsem v delavnosti in vnemi  
za narod in domovino!

## Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t Dolg »Odbora za obrtno-nadalje-  
valne šole v Ljubljani učiteljstvu. Četr-  
ti mesec že poteka, kar je dolžan gori ome-  
njeni odbor učiteljstvu v Ljubljani plačo  
za zadnji mesec pouka in voditeljem vod-  
stveno nagrado celo za celo leto. Kljub  
temu pa se odbor niti ne zgane, da bi iz-  
plačal učiteljstvu zaslužek. To je vendar  
višek sramote da je sploh mogoče tako  
postopanje. Obrtnik zahteva za vsako  
delo takoj plačilo in tudi pri učiteljstvu ne  
dela izjeme. Čudno, da vlada ta malomar-  
nost samo v Ljubljani, medtem ko v dru-  
gih krajih ni takih zanikernih malomarno-  
sti. Najprimernejši odgovor bi bil, da bi  
oddalo učiteljstvo zadevo kakemu odvet-  
niku da iztirja denar sodniško in da v  
bodoče zahteva plačilo v naprej.

—t Nov nadzornik za obrtno-nada-  
ljevalne šole. Ker je dosežani nadzornik  
obrotno-nadaljevalnih šol v Sloveniji gosp.  
univerzitetni profesor inž. J. Foerster od-  
ložil nadzorstvo teh šol, je oddelek mini-  
strstva trgovine in industrije imenoval g.  
Mihaela Presla, prof. na tehniški  
srednji šoli v Ljubljani, za nadzornika  
imenovanih šol.

—t Vprašanje obrtno-nadaljevalne  
šole v Kočevju. Obrtno-nadaljevalne šole  
tudi letos še niso otvorili. To pa zato, ker  
zahtevajo Nemci v njej nemški učni je-  
zik, Slovenci pa seveda slovenskega.  
Dokler se ne doseže sporazum, mora biti  
obrotna mladina brez tako potrebnega po-  
uka. — Ali je res obzirnost na naši stran-  
ni tako velika, da mora zaradi nemške  
nestrpnosti trpeti naš naraščaj?

## Iz Jugoslavije.

— Pojasnilo: Ravnatelj meščanske šole v  
Trzinu g. Albin Lajovic, priobčil je v 228 štev.  
»Napreja« z dne 10. oktobra članek pod naslo-

vom: »Se blejske resolucije učiteljstva«. V sredi  
predzadnjega odstavka navaja sledeče trditve:  
»Treba bo povedati, da naj se, če se že mora  
varčevati pri vseh mogočih stvareh, ukinejo do-  
pusti vsem, ki so kot n. pr. nadučitelj M. iz Tr-  
sta na dopustu s polno plačo za to, da opravlja  
posle tajnika na konservatoriju, kjer ima mastno  
plačo, posle tajnika pri »Jugoslovnski Matici«,  
kjer ima še mastnejšo plačo, torej tri plače naen-  
krat, učiteljica ženskih ročnih del pa dobi, kot  
poroča »Učit. Tovariš« za tridesetletno službova-  
nje 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Din na teden za osem tedenskih ur.« —

Te Lajevičeve trditve se nanašajo na podpisane-  
ca. Ne radi sebe, ampak radi Jugoslovnske Ma-  
tice jih ugotavljam in povdarjam sledeče. — Po  
svojem odhodu s Koroške, 29. oktobra 1920 sem  
se trenutno, ker sem bil brez učnega mesta na-  
selil v Kranju. Takoj na to, so me naprosili raz-  
ni gospodje, ki so ustanovili Jugoslovnsko Ma-  
tico, da bi prevzel tajništvo Jugoslovnske Ma-  
tice ter jo organiziral v Sloveniji. Dne 8. decem-  
bra je dobila Jugoslovnska Matica, tako od po-  
verjenjstva za uk in bogočastje, kakor tudi od  
Višjega šolskega sveta zagotovilo, da se mi da  
za delovanje pri Jugoslovnski Matici trileten  
dopust. Nato sem dne 17. januarja 1921 stopil v  
pisarno Jugoslovnske Matice. Od tega časa pa  
do konca majnika sem živel s svojo družino v  
Kranju, deloma pa sam v Ljubljani in se vozil s  
Kranja v Ljubljano pa zopet nazaj. Za ta čas mi  
je priznal odbor, vsled dvojnega gospodinjstva  
dnevnic 50 K, kakor so imeli takrat enake ali  
višje dnevnic vsi državni nastavljeni s dvojn-  
im gospodinjstvom. Te dnevnic, prejele za me-  
sece februar, marec, april in delno za januar in  
maj, so moja edina plača, katero sem prejel od  
Jugoslovnske Matice do danes. V prvi polovici  
leta 1921. je poslovala v Ljubljani vladna komi-  
sija, koji so bile poverjene predpriprave za prev-  
zem konservatorija Glasbene Matice v Ljubljani  
v državno upravo. Poleg notranje uredbe imela  
je ta komisija, kateri je predsedoval rektor uni-  
verze dr. Gojmir Krek tudi nalog, staviti vse  
terno predloge za imenovanje osebja na držav-  
nem konservatoriju. Ker sem bil predlagan od  
te komisije kot edini za administrativno vod-  
stvo konservatorija, sem vstopil dne 15. maja  
1921 z dovoljenjem naše naučne uprave v pi-  
sarno »Glasbene Matice«, da se vplejem v ad-  
ministrativne posle. Vsled štedenja v državnem  
proračunu se podržavljenje konservatorija ni iz-  
vršilo, ostal pa sem vsled želje odbora »Glas-  
bene Matice« in ravnateljstva konservatorija še  
nadalje v pisarni »Glasbene Matice« ter preje-  
mam za ta posel nagrado. Po mojem skromnem  
mnenju sem za to nagrado upravičen, ker delam  
dnevno najmanj 10 ur skupno, deloma v pisarni  
Jugoslovnske Matice, deloma pa v pisarni kon-  
servatorija. Dne 1. septembra letošnjega leta pa  
so mi bile ukinjene draginske doklade, tako, da  
prejemam sedaj od svoje učiteljske plače le 335  
Din in skupno z nagrado pri Glasbeni Matici pa  
manj, kakor pa bi prejemal učiteljske plače mor-  
da le za 4—5 ur dnevnega dela. Toliko resnici na  
lubo. — Od gospoda ravnatelja pričakujem, da  
verjame mojemu pojasnilu, v nasprotnem stua-  
ju pa naj se obrne na pokrajinski odbor Jugoslo-  
venske Matice odnosno na odbor Glasbene Ma-  
tice v Ljubljani. Ker pa sem prepričan, da je tu-  
di član Jugoslovnske Matice, so mu na razpolo-  
go vse Matične blagajniške knjige, da se iz njih  
prepriča o resničnosti moje »še mastnejše plače  
pri Jugoslovnski Matici.« — V Ljubljani, dne  
10. oktobra 1922. — Karel Mahkota.

— Z imeni na dan! Klerikalno časo-  
pisje že nekaj časa rogovili v javnosti z  
nekimi namišljenimi disciplinarnimi pre-  
mestitvami na bivšem Štajerskem, ne  
pove pa nobenih imen in konkretnih po-  
datkov. To jezuitsko zavijanje oči in »fo-  
panje« javnosti se vrši že nekaj dni in si-  
stematično. V zadnjem času pa se sklicu-  
je tudi na naš list. Ker nam o zadevi ni  
ničesar znanega, pozivamo navedene li-  
ste, da naj pridejo kar z imeni na dan in  
konkretnimi slučaji. Na tako naivno-zlob-  
no rogovilenje in ribarenje v kalnem pa  
smo prepričani, da ne bo dobiti nobenega  
kalina. ki bi nasedel junaku, ki tiči za tem  
grmom. — Z imeni na dan! Pobožno zavij-  
janje oči bo hitro razkrinkano!

— »Hlapec«. Štiri leta je trajalo, da  
je dozorela v glavi našega »hlapca« mi-  
sel, kako bi se mogel obregniti ob učiteljski  
stan in ob posameznike, ki stoje v vo-  
dilnih vrstah tega stanu, ter so se izpo-  
stavljali ob Šusteršič - Lampe - Kalten-  
egerjevih časih tako odločno tedanjemu  
režimu, da je čestokrat na nitki visela  
njh eksistenca. Posebno nevarni časi za  
napredno učiteljstvo so bili ob svetovni  
vojni. Njih voditelji so bili na cenzurni li-  
sti, uvajale so se proti njim disciplinarne  
preiskave imeli so hišne preiskave in iz  
zanesljivega vira vemo, da so nameravali  
konfirirati in suspendirati Jelenca, Gan-  
gla, Dimnika, Šego i. dr. Kazalo ni dru-  
gega, kakor onrjeti se usiljenega patrijo-  
tizma in ga kazati ob prilikah v govoru  
in pisavi. Sicer je bilo to pohujšanje za  
naš narod, a bila je edina resilna bilka,  
da niso bili poslani tja kam za Podlimbar-  
skim. Da je bil ves ta avstrjski patrioti-  
zem zgolj hinavščina, to je jasno. Takih  
psevdonatrijotov je bilo dovelj v vseh  
stanovih in brčkone na največ v učitelj-